

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN PALAUTE ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOLLE SYKSYLLÄ 2014

1. YLIOPISTON TEHTÄVÄ, PROFILI JA PAINOALAT

Yliopiston hallitus on hyväksynyt yliopiston uuden strategian keväällä 2014. Strategian laadinnassa on hyödynnetty yliopiston kehittämismahdollisuuksia laajasti kartoittaneen ennakointihankkeen tuloksia. Strategiassa korostuu yliopiston tavoite kansainvälisestä näkyvyydestä. Tähän pyritään panostamalla tutkimustoiminnan huipputason alojen ohella vahvoihin aloihin. Myös koulutuksen kansainvälistymiseen panostetaan. Yliopiston Venäjä-osaamisen aiempaa tarkempi rajaaminen on kansainvälisesti korkeatasoisen osaamisen kehittymisen näkökulmasta perusteltua. Samalla, kun yliopisto tähtää kansainvälisesti korkeatasoiseksi tiedeyliopistiksi, se panostaa myös alueellisen vaikuttavuuden kasvattamiseen Itä-Suomen alueella. Yliopiston tulee varautua tarvittaessa tarkentamaan strategiaansa keväällä 2015 siten, että se ottaa huomioon uuden hallitusohjelman mukaiset korkeakoulupoliittiset linjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että toimenpideohjelmalla laatiessaan yliopiston tulee vahvemmin ottaa huomioon muun muassa kansainvälisen arvioinnin suositukset fokuoitusesta ja kansainvälisyyden lisäämisestä.

Yliopiston vahvuus on monitieteisyys, ja sen hyödyntämisen mahdollisuudet on tunnistettu. Toisaalta yliopisto painottaa vahvaa alakohtaista profilointia, mikä voi vaikeuttaa strategisten resurssien kohdentamista huipputason tutkimusalueille sekä yliopistojen välisen työnjaon edistämistä.

Ohjaukseen liittyneen yliopistovierailun perusteella yhteistoiminta strategisissa toimissa johdon, henkilöstön ja opiskelijoiden välillä on pääosin hyvin toimiva. Työnjako eri toimielinten välillä on selkeä.

Yliopiston strategian toteutumisen seurantaindikaattoreissa on tapahtunut tavoitteiden suuntaista kehitystä. Haasteena on edelleen ylempien korkeakoulututkintojen läpäisy.

2. PERUSTEHTÄVÄT

2.1 KOULUTUS

Yliopisto jäi sovitusta ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteista etenkin kasvatustieteellisellä, humanistisella, luonnontieteiden, lääketieteen ja farmasian aloilla. Yliopiston tulee edelleen kiinnittää huomiota opintoprosessiensa kehittämiseen, sillä myös alempien korkeakoulututkintojen tavoitteen sekä vähintään 55 opintopistettä vuodessa saavuttaneiden opiskelijoiden osuuden kasvattamista koskevista tavoitteista on jääty selvästi. 55 opintopistettä suorittaneiden osuus on valtakunnallisesti tarkastellen heikko humanistisella ja yhteiskuntatieteellisellä alalla. Kasvatustieteellisellä ja psykologian alalla vastaava osuus on muihin alan yksiköihin nähden hyvällä tasolla. Yliopisto ei saavuta opettajankoulutustavoitteitaan luokanopettajakoulutuksessa eikä luonnontieteellisellä koulutusalailla. Yliopistolla olisi mahdollisuus kehittää korkeakoulutuksen kolmea sykliä nykyistä tiiviimpänä kokonaisuutena. Erityisesti kauppatieteen, oikeustieteen ja hammaslääketieteellisen koulutuksen laajennusten osalta on huolehdittava siitä, että yliopisto varmistaa näissä uudehkoissa koulutusvastuissaan laadukkaan koulutuksen toteuttamisen.

Kandipalautteen perusteella opiskelijat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä koulutukseen laatuun, yliopistossa käytettyihin opetusmenetelmiin, opintojen ohjaukseen sekä vuorovaikutukseen opetushenkilöstön kanssa. Yliopiston toimenpiteet valintojen ja koulutustarjontatiedon kehittämiseksi tukevat opiskelijavalintojen uudistamista ja sähköisen haku- ja valintajärjestelmän käyttöönottoa.

Korkeakoulutuksen kansainvälisyyden syventäminen edellyttää yliopiston aloittaman strategisten avainkumppanuuksien luomista ja pitkäjänteisen koulutus- ja tutkimusyhteistyön aikaansaamista. Venäjä-osaamista vahvistaisi, jos strategia kumppanuuksia rakennetaan myös Venäjän korkeakoulujen suuntaan. Yliopiston tulee kiinnittää huomiota opiskelijaliikkuvuuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Vaihto-opiskelijoiden määrä jää selvästi tavoitteesta ja vaihto-opiskelijoiden määrät olivat viime vuonna laskevia.

Itä-Suomen, Tampereen ja Turun yliopistojen perustama koulutusvientiyhtiö luo edellytyksiä koulutusviennin kehittämiseksi liiketoiminnaksi yliopiston vahvuusalueilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä voimavarojen yhdistämistä koulutusliiketoiminnassa ja kannustaa yliopistoja mahdollisuuksien mukaan laajentamaan yhteistyötä vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

2.2 TUTKIMUS

Yliopiston kansainvälisten tiedejulkaisujen määrä on noussut tasaisesti kuluneen vuosikymmenen aikana ja on kuudesosan korkeampi kuin 2000-luvun alussa. Kasvu on ollut kuitenkin hitaampaa kuin koko yliopistosektorilla, jolla kasvu oli samassa ajassa runsaan neljänneksen. Yliopiston tutkimuksen - mukaan lukien paras tutkimus - tieteellinen vaikuttavuus bibliometrinen tulosten perusteella on maailman keskitasoa, mutta jää alle koko yliopistosektorin vaikuttavuuden. Maailman keskitason yliopisto saavuttaa bio- ja ympäristötieteissä, lääke- ja terveystieteissä sekä maatalous- ja metsätieteissä. Parhaan tutkimuksen vaikuttavuus on huomattavasti yli maailman keskitason lääke- ja terveystieteissä. Kansainvälisiä kärkialoja yliopistolla on bio- ja ympäristötieteissä sekä lääke- ja terveystieteissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää yliopiston toimenpiteitä tutkimuksen tekemisen edellytysten parantamisessa oikeansuuntaisina, mutta kannustaa erityisesti uuden strategian tavoitteet huomioiden tehostamaan ja kokoamaan toimia vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö näkee hyvänä, että yliopisto vahvistaa ja fokusoi erityisesti Venäjä-osaamistaan ja on aloitteellinen kansainvälisten verkostojen ja konsortioiden rakentaja sekä tutkimuksessa että koulutuksessa. Tämä edellyttää substanssialojen Venäjä-osaamisen vahvistamista. Eri alojen Venäjä-osaamiseen panostaminen läpi yliopiston vahvuusalojen takaisi yliopistolle omaleimaisen aseman Suomen Venäjä-painoalaisten korkeakoulujen joukossa.

Yliopisto on uudistanut tohtorikoulutuksensa rakenteita ja panostaa opettajan- ja tutkijanuriin alkaen tohtorikoulutusvaiheesta. Yliopisto on rekrytoinut 23 henkilöä tenure track -tehtäviin. Henkilöstökehityksessä on pyritty siirtämään painopistettä opetus- ja tutkimushenkilökuntaan. Tutkijanurarakenteen kehittämisen näkökulmasta tärkeää on löytää strategian pohjalta tasapaino ensimmäiselle ja muille portaille sijoittuvien kesken. Yliopiston tulee edelleen kehittää tohtorintutkinnon jälkeistä tutkijanuraa. Yliopiston kokonaisrahoituksesta 38 % on täydentävää rahoitusta.

Yliopistolla on käytössä kilpaillun rahoituksen valmistelurahoitus, mikä on hyvä alku strategiselle kilpaillun rahoituksen hakemiselle. Strategisten kumppanuuksien rooli on tässä suhteessa tärkeä. Yliopisto on onnistunut saamaan kansainvälistä tutkimusrahoitusta profiilinsa mukaisille kärkialueille.

Ottaen huomioon yliopiston kansainvälisen rahoituksen pienen osuuden ja hiipuneen menestyksen Tekesin rahoituksen kotiuttamisessa yliopistoa kannustetaan strategisesti kehittämään kilpaillun rahoituksen hakemisen menettelyitä ja hauissa lähelle rahoituspäätöstä päässeiden tutkijoiden kehittymistä rahoituskelpoisiksi. Yliopistolla olisi näin paremmat mahdollisuudet menestyä myös valmisteilla olevan toimenpideohjelman Horisontti 2020 -hauissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että yliopiston monitieteisyys huomioon ottaen sillä on mahdollisuuksia hyödyntää kansainvälisiä rahoitusinstrumentteja merkittävästi nykyistä laajemmin.

Yliopisto on mukana kahdessa INKA-teemassa ja tekee muutenkin yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa yliopiston toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tehostamiseksi. Rahoitusmahdollisuuksien paremmaksi hyödyntämiseksi yliopistossa tulee laajemminkin omaksua Suomen Akatemian kasviologian arvioinnin suositus yksiköiden välisen yhteistyön lisäämistä.

3. JOHTAMINEN, TALOUS JA RAKENTEELLINEN KEHITTÄMINEN

Yliopiston haasteena on ollut toiminnan järjestäminen taloudellisesti tehokkaasti fuusion jälkeen. Yliopisto on ryhtynyt toimenpiteisiin talouden tasapainottamiseksi ja on jatkanut sopeutustoimia vuonna 2014. Yliopisto on strategiassaan huomionnut henkilöstön hyvinvoinnin ja osaamisen kehittämisen näkökulmat. Johtamisen kehittäminen on myös nostettu tärkeäksi strategiseksi tavoitteeksi.

Yliopiston tuloskehitys on ollut selvästi aleneva kaudella 2011-2013. Tulos oli 1,1 % kokonaistuotoista, eli se on tyydyttävällä tasolla. Tulos ilman sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottoja oli -0,9 %, mitä voidaan pitää heikkona. Sopeuttamistoimien suhteen ministeriö korostaa, että yliopiston tulee noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja huolehtia opiskelijoiden oikeusturvasta.

Omavaraisuusaste (75,7 %) ja maksuvalmius (QR=2,59) ovat erinomaisella tasolla. Kilpailtu tutkimusrahoitus suhteessa kokonaisrahoitukseen oli 13,1 % (tavoite 2016 on 16 %).

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan yliopisto tunnistaa toimintaansa ja talouteensa liittyvät riskit sekä niiden hallinnan keinot kattavasti. Suunnitelluilla toimenpiteillä yliopistolla on opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan mahdollisuudet vahvistaa edellytyksiään saavuttaa tavoitteensa muuttuvissa ja talouden kannalta epävarmoissa olosuhteissa.

Valtioneuvosto teki 5.9.2013 periaatepäätöksen valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen koko-naisuudistuksesta. Periaatepäätöksen mukaiset Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen kansainväliset arvioinnit julkistettiin toukokuussa 2014. Arviointien suositusten perusteella ao. tutkimuslaitosten toimintoja tai osia ei siirretä korkeakouluihin. Yliopisto kuitenkin on arviointien suositustentoimenpiteissä luontainen korkeakoulukumppani ao. tutkimuslaitoksille edustamiensa tieteenalojen perusteella. Yliopistoa pyydetään ottamaan toiminnassaan huomioon terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategiaan sekä kansallisen syöpäkeskusrakenteen perustamiseen liittyvät valmistelut.

Yliopiston on varauduttava siihen, että julkiseen talouteen kohdistuvien paineiden seurauksena valtion rahoitukseen ei ole odotettavissa lähivuosina merkittäviä määrärahalisäyksiä. Yliopiston toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta keskeistä on toimintaan osoitettavan laskennallisen perusrahoituksen taso. Yliopiston suhteellinen asema on vahvistunut vuodesta 2014 vuoteen 2015 erityisesti ylemmissä korkeakoulututkinnoissa, avoimissa ja erillisissä opinnoissa sekä pääosalla tutkimukseen liittyvistä kriteereistä. Vastaavasti asema on heikentynyt vaihto-opiskelijoiden, alempien korkeakoulututkintojen, ulkomaalaisten ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja muun kilpaillun rahoituksen perusteella määräytyvissä perusrahoituksen laskentakriteereissä.

Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen rahoitusväline ja Suomen Akatemian kautta kilpailtuna rahoituksena tapahtuva profiloitumisen vahvistamisen lisäpanostus avaavat yliopistoille uusia rahoitusmahdollisuuksia.

4. RAPORTOINTIA EDELLYTTÄVÄT JATKOTOIMET

Yliopistoa pyydetään raportoimaan 16.3.2015 mennessä kauden 2013-2016 sopimuksessa määriteltyjen keskeisten kehittämistoimenpiteiden etenemisestä sekä uusien koulutusvastuiden (kauppatiede, oikeustiede ja hammaslääketiede) tilanteesta opetus- ja tutkimustoiminnan sekä taloudellisten toimintaedellytysten kannalta.

LIITTEET

- Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjallinen palaute yliopistoille syksyllä 2014
- Katsaus yliopistojen talouteen ja henkilöstöön
- Yliopistojen koulutusalojen asemoituminen valtakunnallisessa kokonaisuudessa
- Yliopistotutkimuksen vaikuttavuus ja tuottavuus päätieteenaloittain 2010-luvun alussa
- Kandipalautteen tulokset syksy 2013 ja kevät 2014

Itä-Suomen yliopiston määrälliset tavoitteet kaudelle 2013-2016

	Toteutuma			Keskiarvo 2011-2013	OPM/sov. 2013-2016	Tavoitteen tot.-% 2013		Tot. muutos-% 2012-2013	
	2011	2012	2013			YO	Valtak.	YO	Valtak.
Ylemmät korkeakoulututkinnot									
Teologinen koulutus	49	48	50	49	50	100 %	101 %	4 %	5 %
Humanistinen koulutus	132	132	118	127	145	81 %	106 %	-11 %	6 %
Kasvatustieteellinen koulutus	192	216	227	212	260	87 %	86 %	5 %	-3 %
Yhteiskuntatieteellinen koulutus	185	173	200	186	170	118 %	108 %	16 %	-2 %
Psykologian koulutus	10	21	23	18	20	115 %	112 %	10 %	16 %
Terveystieteiden koulutus	140	116	131	129	140	94 %	105 %	13 %	10 %
Kauppatieteellinen koulutus	75	95	110	93	90	122 %	104 %	16 %	9 %
Luonnontieteellinen koulutus	227	215	212	218	280	76 %	84 %	-1 %	6 %
Maatalous-metsätieteellinen koulutus	46	42	48	45	45	107 %	105 %	14 %	17 %
Lääketieteellinen koulutus	116	139	132	129	145	91 %	85 %	-5 %	-7 %
Hammaslääketieteellinen koulutus	0	0	0	0	15		95 %		48 %
Farmasian koulutus	52	54	43	50	50	86 %	99 %	-20 %	-10 %
Yhteensä	1 224	1 251	1 294	1 256	1 410	92 %	96 %	3 %	4 %

Tohtorin tutkinnot	152	152	154	153	157	98 %	105 %	1 %	5 %
---------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	------	-------	-----	-----

Alemmat korkeakoulututkinnot	1 266	1 227	1 255	1 249	1 500	84 %	92 %	2 %	0 %
-------------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	-----	-----

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä	644	689	835	723	600	139 %	114 %	21 %	6 %
---	-----	-----	-----	-----	-----	-------	-------	------	-----

Suomesta lähteneiden tai Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden määrä (vaihdon kesto yli 3 kk)	755	717	689	720	900	77 %	90 %	-4 %	0 %
--	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	-----

Tunnuslukutavoitteet	Toteutuma			Keskiarvo 2011-2013	OPM/sov. tavoite 2016	Tavoitteen tot.-% 2013		13 toteuman suhde 11-13 keskiarvoon	
	2011	2012	2013			YO	Valtak.	YO	Valtak.
Tohtoritutkinnot / tutkijanuravaihe IV henkilötyövuodet	0,47	0,59	0,6	0,55	0,7	85 %	91 %	107 %	103 %
Vähintään 55 op. suorittaneiden osuus	29,8	30,3	31,6	30,6	35	90 %	89 %	103 %	105 %
Tieteelliset julkaisut / opetus- ja tutkimushenkilökunta	1,71	1,8			1,7				
Kilpailtu tutkimusrahoitus / kokonaisrahoitus	13,7	13,3	13,1	13,3	16	82 %	90 %	98 %	101 %
Ylemmät korkeakoulututkinnot / opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,84	0,85	0,86	0,85	1	86 %	90 %	102 %	106 %
Opettajien ja tutkijoiden kv-liikkuvuus (väh. 1 vko) / opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,31	0,49	0,41	0,4	0,3	135 %	91 %	101 %	101 %